

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет землевпорядкування

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

землевпорядного проектування

_____ Андрій МАРТИН

«_____» _____ 2025 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Формування земельних ділянок для розміщення та постійної
діяльності Державної прикордонної служби»**

Спеціальність «193 Геодезія та землеустрій»

Гарант освітньої програми

доктор географічних, професор

Іван КОВАЛЬЧУК

Керівник бакалаврської

кваліфікаційної роботи

кандидат економічних наук, доцент

Людмила КОЛЬОСА

Виконала

Дарія МОРОЗ

КИЇВ – 2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет землевпорядкування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
землевпорядного проектування

_____ **Андрій МАРТИН**

« ____ » _____ **2025 р.**

ЗАВДАННЯ

на виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи студенту

Мороз Дарії Олександрівни

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи «**Формування земельних ділянок для розміщення та постійної діяльності Державної прикордонної служби(на прикладі військової частини 2193 Студенянської територіальної громади Тульчинського району Вінницької області)** » затверджена наказом ректора НУБіП України від “ 18 ” листопада 2024р. № 2063«С».

Термін подання завершеної роботи (проекту) на кафедру за десять днів до захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи.

Вихідні дані до бакалаврської кваліфікаційної роботи є визначити теоретико-правові засади щодо формування земельних ділянок для ДПСУ в сучасних умовах.

Перелік питань, які потрібно розробити у проектній документації із землеустрою, а саме : теоретико-методологічні основи використання земель Державної прикордонної служби , підстави для розроблення технічної документації, вхідна землевпорядна – кадастрова інформація

Перелік графічних документів: матеріали топографо-геодезичних робіт (абрис, схема GNSS-спостережень, відомості про обчислення площі, ,схема розташування земельної ділянки, та матеріали землевпорядного проектування (завдання на складання документації, кадастровий план, перелік обмежень щодо використання

земель та земельних ділянок, план обмежень,)

Дата видачі завдання « » _____ 2025р

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи

Людмила КОЛЬОСА

Завдання прийняла до виконання

Дарія МОРОЗ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ПОТРЕБ.....	6
1.1. Поняття та особливості формування земельних ділянок для державних та оборонних структур.....	6
1.2. Нормативно-правова база України щодо виділення земель для потреб Державної прикордонної служби.....	8
1.3. Процедура та критерії відведення земельних ділянок для оборонних цілей.....	11
РОЗДІЛ 2. Оцінка придатності Студенянської громади для розміщення військової частини 2193.....	14
2.1. Географічна характеристика та природні особливості території Студенянської громади	14
2.2. Оцінка придатності земель для розміщення об'єктів Державної прикордонної служби	17
2.3. Аналіз екологічних та соціально-економічних аспектів формування земельних ділянок для потреб оборони	24
Розділ 3. Практичні аспекти формування земельної ділянки для військової частини 2193.....	30
3.1. Визначення місця розташування та меж земельної ділянки для військової частини	30
3.2. Проведення геодезичних робіт для відведення земельної ділянки.....	35
3.3. Оформлення землевпорядної документації на право постійного користування земельною ділянкою для розміщення та постійної діяльності Державної прикордонної служби	37
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45

ВСТУП

Забезпечення національної безпеки України тісно пов'язане з ефективною роботою Державної прикордонної служби (ДПСУ). Важливим елементом цієї роботи є виділення земельних ділянок для розміщення та постійної діяльності ДПСУ. Цей процес здійснюється на основі чинного законодавства, зокрема Земельного кодексу та Закону "Про Державний кордон України".

Одним із головних завдань держави є захист своїх кордонів, оскільки їх недоторканність є запорукою економічної, політичної та територіальної цілісності країни. Також важливий аспект охорони державного кордону є його інженерно-технічне зміцнення, що складається з комплексу заходів, спрямованих встановлення технічних засобів виявлення та попередження, а також забезпечення необхідної інфраструктури для дій прикордонних підрозділів."

Мета дослідження: Визначити теоретико-правові засади та розробити практичні рекомендації щодо формування земельних ділянок для розміщення та постійної діяльності Державної прикордонної служби України в сучасних умовах.

Об'єктом розгляду являється земельна ділянка передбачена до відведення у приватну власність громадянці для будівництва та обслуговування житлового будинку

Предметом дослідження є Студенянська сільська територіальна громада розташована у центральній частині України, в межах Тульчинського району Вінницької області

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняття та особливості формування земельних ділянок для державних та оборонних структур у системі земельних відносин України.
2. Дослідити чинну нормативно-правову базу України, що регулює питання виділення земель для потреб Державної прикордонної служби.

3. Охарактеризувати процедуру та критерії відведення земельних ділянок для оборонних цілей, враховуючи специфіку воєнного стану.
4. Здійснити географічну характеристику та оцінку природних особливостей території Студенянської громади з позиції її придатності для розміщення військових об'єктів.
5. Провести аналіз екологічних та соціально-економічних аспектів, що виникають при формуванні земельних ділянок для потреб оборони на прикладі Студенянської громади.
6. Визначити місце розташування та межі конкретної земельної ділянки для військової частини 2193 та обґрунтувати її конфігурацію.
7. Детально описати проведення геодезичних робіт для відведення земельної ділянки, застосовані методи та технології.
8. Обґрунтувати процес оформлення землевпорядної документації на право постійного користування земельною ділянкою для розміщення та постійної діяльності Державної прикордонної служби.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ПОТРЕБ

1.1. Поняття та особливості формування земельних ділянок для державних та оборонних структур

Формування земельних ділянок для державних та оборонних структур має значну актуальність у контексті забезпечення державних інституцій необхідними земельними ресурсами для виконання їхніх функцій, зокрема організації адміністративних будівель, інженерних споруд, військових баз, полігонів та інших об'єктів оборонного і стратегічного значення. Правові засади формування таких земельних ділянок базуються на Земельному кодексі України [3], законах та підзаконних нормативних актах, що регулюють відведення земель для державних потреб, встановлення правових режимів використання, межування та реєстрації. З огляду на важливість цільового використання, земельні ділянки, що відводяться для державних і оборонних структур, мають особливий статус, який визначає порядок їхнього формування, оформлення правовстановлюючих документів, а також подальшої експлуатації у відповідності до державних стандартів та вимог безпеки. У цьому контексті значну роль відіграють органи державної влади, які координують процеси виділення, узгодження, погодження меж і контролюють належне цільове використання виділених земельних масивів [9].

Земельні ділянки для державних та оборонних структур формуються за спеціальною процедурою, яка передбачає комплекс геодезичних та землеустроєних заходів. Геодезична підготовка включає визначення координатних характеристик ділянки, проведення топографічних зйомок, аналіз природних особливостей території, що використовується для створення кадастрових планів та іншої документації. Землеустрій, у свою чергу, регламентує юридичне оформлення ділянок, визначення межових знаків, складання землевпорядної документації, що необхідна для внесення відповідних відомостей до Державного земельного кадастру. Процес землеустрою також

включає оцінку відповідності вибраних територій критеріям безпеки, екологічної стабільності та стратегічної доцільності. Особливості формування земельних ділянок для оборонних потреб визначаються додатковими вимогами щодо захищеності території, її географічного розташування та відповідності завданням національної безпеки. Наприклад, для військових полігонів необхідно враховувати фактори рельєфу, наявність природних перешкод, можливість облаштування укріплень та забезпечення прихованості стратегічних об'єктів. Для адміністративних будівель державних структур, навпаки, важливою є зручність розташування, доступність транспортних магістралей та комунікаційної інфраструктури [11].

У процесі формування земельних ділянок для державних та оборонних структур значну роль відіграє правовий аспект, який регламентує процедури отримання дозволів, погодження документації та контролю за використанням земельних ресурсів. Відповідно до чинного законодавства, відведення земель для державних потреб здійснюється через процедуру вилучення земель з інших категорій користування або через резервування територій, які підлягають подальшому оформленню. У разі потреби вилучення земель у приватних або комунальних власників процедура передбачає відповідні компенсаційні механізми, що гарантують справедливий розподіл прав та обов'язків між державою та власниками ділянок.

Оскільки з 24 лютого 2022 року в Україні воєнний стан, то надання земельних ділянок супроводжується особливими режимами секретності, що обмежує доступ до відповідної інформації та встановлює специфічні правила контролю за їх використанням. Важливим етапом є кадастровий облік, який фіксує правовий статус земельної ділянки, її площу, координати та цільове призначення, що забезпечує подальшу інтеграцію в систему державного земельного кадастру і запобігає можливим юридичним конфліктам та зловживанням.

Геодезичні та землеустроєні роботи у формуванні земельних ділянок для державних та оборонних структур мають стратегічне значення для забезпечення

ефективного використання земельних ресурсів. Важливим аспектом є врахування факторів екологічної безпеки, адже розміщення оборонних об'єктів та стратегічних споруд не повинно негативно впливати на природне середовище, гідрологічний баланс, стан ґрунтів та біорізноманіття. Для цього під час проведення землеустрою здійснюється оцінка потенційного впливу на довкілля, розробляються заходи для мінімізації негативних наслідків та враховуються рекомендації щодо раціонального використання земельних ресурсів. Крім того, важливим є питання взаємодії між державними органами, військовими структурами та місцевими громадами у процесі формування та експлуатації таких земельних ділянок, адже гармонізація інтересів різних сторін сприяє підвищенню ефективності державного управління земельними ресурсами та забезпечує дотримання законодавчих норм у сфері землеустрою [13].

Отже, формування земельних ділянок для державних та оборонних структур є надзвичайно важливим процесом, який вимагає чіткої координації між органами державної влади, військовими структурами та місцевими громадами, дотримання законодавчих норм і забезпечення екологічної безпеки. Враховуючи стратегічне значення таких земель, особливу увагу слід приділяти якості землеустрою, геодезичних робіт та правовому оформленню, оскільки правильне планування та розподіл земель сприяє ефективному функціонуванню державних інституцій, зміцненню обороноздатності країни та забезпеченню раціонального використання природних ресурсів. Усе це вимагає комплексного підходу, що поєднує наукові, правові та організаційні аспекти для досягнення максимальної ефективності та дотримання державних інтересів у сфері землеустрою.

1.2. Нормативно-правова база України щодо виділення земель для потреб Державної прикордонної служби

Державна прикордонна служба України (ДПСУ) виконує стратегічно важливі функції щодо охорони та захисту державного кордону, що передбачає необхідність належного матеріально-технічного забезпечення, у тому числі й

виділення земельних ділянок для розміщення інфраструктури, прикордонних застав, контрольно-пропускних пунктів, інженерних споруд та інших об'єктів, пов'язаних із виконанням службових обов'язків. Законодавче регулювання цих питань здійснюється на підставі Конституції України, Земельного кодексу України [3], Законів України «Про Державну прикордонну службу України» [2], «Про використання земель оборони» [1], а також підзаконних нормативно-правових актів, які визначають особливості надання, використання та охорони земельних ділянок для потреб ДПСУ [15].

Земельний кодекс України закріплює загальні положення щодо категорій земель, порядку їх надання у власність чи користування, особливостей використання та охорони. Відповідно до статті 84 ЗКУ, землі оборони, до яких належать земельні ділянки, що використовуються для потреб Державної прикордонної служби, залишаються у державній власності й можуть передаватися у постійне користування відповідним органам [3]. Закон України «Про використання земель оборони» деталізує правовий статус цих земель, зокрема, визначає, що вони можуть надаватися для розміщення військових частин, підрозділів, спеціалізованих об'єктів і систем, необхідних для здійснення охорони кордону [1]. Крім того, відповідні положення щодо використання земель для потреб оборони містяться у Законі України «Про Державну прикордонну службу України», який регламентує повноваження служби, включаючи право на отримання земельних ділянок для виконання статутних завдань [2].

Окремо слід звернути увагу на Положення про порядок надання в користування земель (земельних ділянок) для потреб Збройних Сил України та основні правила користування наданими землями, яке визначає механізми надання та використання земельних ділянок для військових формувань, зокрема для Державної прикордонної служби. Це Положення регламентує порядок надання земель у постійне користування, тимчасове користування чи оренду, визначає обов'язки користувачів земельних ділянок, включаючи необхідність їх ефективного використання та дотримання екологічних стандартів. Згідно з цим

документом, землі можуть надаватися військовим формуванням за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування в порядку, визначеному чинним законодавством [18].

Нормативно-правові акти, що регулюють питання виділення земельних ділянок для потреб ДПСУ, також включають низку підзаконних актів, розпоряджень Кабінету Міністрів України та наказів Міністерства оборони України. Зокрема, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку надання у користування земель оборони» встановлюється деталізований порядок взаємодії між державними органами у процесі виділення земельних ділянок, їхнього оформлення та подальшого використання. Окремо слід виділити Наказ Міністерства оборони України, яким затверджено типові форми договорів про надання земельних ділянок у користування, що визначають права та обов'язки сторін, відповідальність за порушення умов використання та механізми вирішення можливих спорів.

Незважаючи на воєнний стан в Україні, що загострив багато питань землекористування, виділення земельних ділянок для потреб ДПСУ все одно здійснюється з урахуванням екологічних аспектів та вимог щодо раціонального використання природних ресурсів. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» залишається чинним, зобов'язуючи відповідати екологічним стандартам та вимогам збереження природних ландшафтів при будівництві чи облаштуванні військових об'єктів на прикордонних територіях. Отже, навіть в умовах бойових дій, екологічні експертизи проводяться при виділенні земель для ДПСУ, що є критично важливим для мінімізації негативного впливу на довкілля."

Варто також згадати, що специфіка земель, які надаються Державній прикордонній службі, часто передбачає певні обмеження щодо їх використання іншими суб'єктами. Так, відповідно до статті 77 ЗКУ, на прикордонних територіях встановлюється особливий режим користування землями, що обмежує їхнє використання для інших цілей, не пов'язаних з охороною державного кордону [3]. Ці обмеження спрямовані на забезпечення належного

функціонування прикордонної інфраструктури, створення умов для ефективного здійснення охорони та контролю на державному кордоні, а також гарантування національної безпеки [20].

Отже, нормативно-правова база України щодо виділення земель для потреб Державної прикордонної служби є досить розгалуженою та включає як закони, так і підзаконні нормативні акти, що регулюють порядок надання, використання та охорони таких земель. Законодавство визначає механізми взаємодії між державними органами, особливості землекористування військовими формуваннями та встановлює певні обмеження, пов'язані з забезпеченням охорони державного кордону. При цьому важливе значення мають екологічні аспекти, які впливають на процес надання земельних ділянок, а також дотримання вимог щодо їх раціонального використання. Усе це забезпечує правову основу для ефективного функціонування Державної прикордонної служби України, сприяючи виконанню її основних завдань щодо забезпечення державної безпеки та охорони територіальної цілісності України.

1.3. Процедура та критерії відведення земельних ділянок для оборонних цілей

Процедура відведення земель для оборонних цілей передбачає кілька основних етапів, кожен з яких має свої особливості та вимагає дотримання законодавчих норм. Насамперед, визначається потреба у відповідній земельній ділянці на підставі стратегічного планування та військових доктрин, які передбачають розширення, модернізацію або створення нових оборонних об'єктів. Після цього здійснюється підготовка відповідних документів, що включає клопотання відповідних органів військового управління до органів місцевого самоврядування або центральних органів виконавчої влади. Важливо зазначити, що процес відведення земельних ділянок для оборонних потреб має враховувати особливості правового режиму цих земель, їхнє цільове призначення, а також екологічні та соціальні аспекти [23].

Наступним кроком у процедурі відведення земель є розгляд клопотання компетентними органами, які здійснюють аналіз відповідності запиту чинному земельному законодавству, перевірку наявності можливих обмежень або сервітутів, що можуть ускладнити використання ділянки для потреб оборони. Одним із найважливіших етапів є проведення геодезичних та землеустроєних робіт, що включають визначення меж ділянки, проведення кадастрових зйомок, формування відповідної документації для внесення змін до Державного земельного кадастру. Особливу увагу приділяють узгодженню питань екологічної безпеки, адже розміщення військових об'єктів може мати значний вплив на навколишнє середовище, зокрема на стан ґрунтів, водних ресурсів та біорізноманіття території.

Окремо слід зупинитися на критеріях, які визначають можливість відведення земельних ділянок для оборонних потреб. В першу чергу, це правовий статус земель, які можуть бути віднесені до категорії земель оборони. Земельний кодекс України встановлює, що землі оборони можуть належати як до державної, так і до комунальної власності, проте їхнє використання має бути суворо регламентоване та відповідати виключно цілям національної безпеки. Крім того, при виборі земельної ділянки враховуються її географічне розташування, близькість до стратегічно важливих об'єктів, наявність необхідної інфраструктури, можливість підведення комунікацій, а також природно-кліматичні умови, що можуть впливати на ефективність використання земельної ділянки у військових цілях.

Суттєве значення має також економічна доцільність відведення земель для потреб оборони. Враховується не лише вартість землі та можливі витрати на її облаштування, а й потенційні економічні втрати, що можуть виникнути у зв'язку з вилученням земель з господарського обігу. Зокрема, відведення земель для оборонних цілей може зачіпати сільськогосподарські підприємства, промислові зони або житлові території, що потребує ретельного аналізу альтернативних варіантів розміщення об'єктів військового призначення. Важливим аспектом є також соціальні фактори, оскільки розміщення військових частин або полігонів

може впливати на населення прилеглих територій, зокрема через обмеження доступу до певних земельних ресурсів, зміну екологічної ситуації або необхідність переселення громадян у разі особливих обставин [25].

Значну роль у процесі відведення земель відіграє співпраця між різними державними інституціями, оскільки прийняття рішення щодо використання земельних ресурсів у військових цілях потребує узгоджених дій Міністерства оборони України, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, місцевих органів влади та інших відповідальних установ. Важливим є забезпечення прозорості та відкритості процесу ухвалення рішень, що дозволяє уникнути можливих зловживань або порушень прав громадян [27]. Одним із ключових механізмів у цьому контексті є залучення громадськості до обговорення питань, що стосуються розміщення військових об'єктів, а також здійснення громадського контролю за дотриманням земельного законодавства.

Отже, процедура та критерії відведення земельних ділянок для оборонних цілей в Україні є надзвичайно складним і багатоступеневим процесом, що вимагає дотримання низки правових, екологічних, соціальних та економічних умов. Незважаючи на складність цього процесу, ефективне управління земельними ресурсами оборонного значення є необхідною умовою забезпечення національної безпеки та підтримки обороноздатності країни. Враховуючи сучасні виклики, що стоять перед Україною, вдосконалення правового регулювання та оптимізація процедур відведення земель для потреб оборони має залишатися одним із пріоритетних завдань державної політики у сфері землеустрою та геодезії.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТУДЕНЯНСЬКОЇ ГРОМАДИ ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ 2193

2.1. Географічна характеристика та природні особливості території Студенянської громади

Студенянська сільська територіальна громада розташована у центральній частині України, в межах Тульчинського району Вінницької області. За адміністративно-територіальним устроєм вона є об'єднаною сільською громадою, створеною у процесі децентралізації, що об'єднала декілька населених пунктів з адміністративним центром у селі Студена.

Географічно громада займає територію у південно-східній частині Вінниччини (див. рис. 2.1). Отже, центром громади є село Студена, що знаходиться приблизно за 30 км на південний схід від м. Тульчин та за 110 км від м. Вінниця. Географічні координати села Студена: 48°26' північної широти та 29°47' східної довготи. До складу громади входять 15 населених пунктів з чисельністю населення близько 4 626 осіб, площа – 259,4 км. кв. [1]

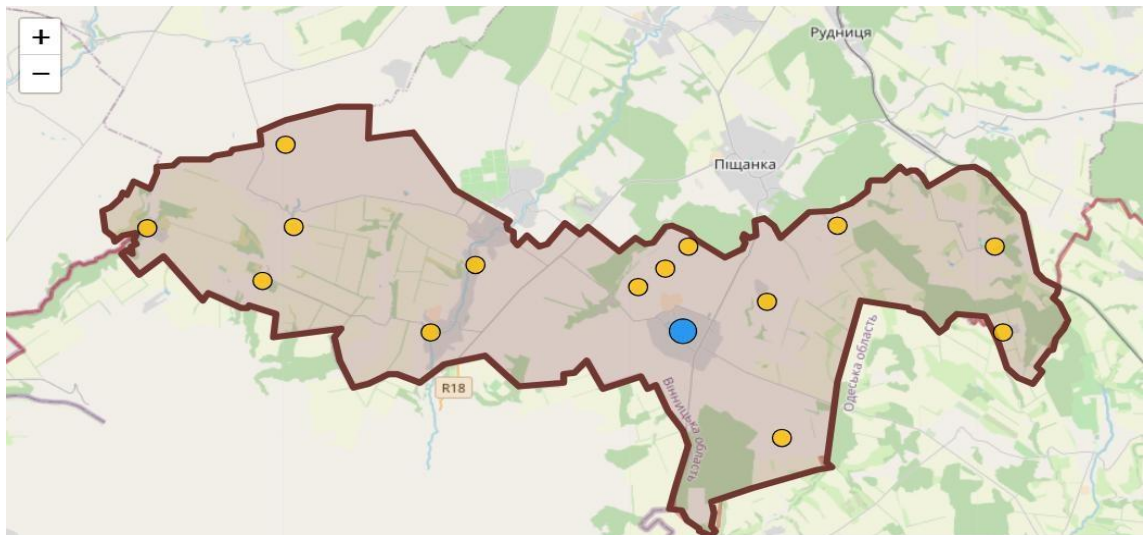

Рис. 2.1. Карта Студенянської територіальної громади, побудована на відкритих даних від Мінрегіон

Джерело: [2]

Як показано на Google Maps (рис. 2.2), громада межує:

- на сході – з Кодимською міською територіальною громадою Подільського району Одеської області;
- на півночі та заході – з територіями колишнього Піщанського району, зокрема з Піщанською та Болганською сільськими громадами;
- на півдні – з державним кордоном Республіки Молдова.

Рис. 2.2 Карта Студенянської територіальної громади, побудована на платформі Google Maps

Джерело: [3]

Географічне розміщення громади є досить важливим чинником для її розвитку. Студенянська ОТГ розміщена на відстані 160 км від обласного центру м. Вінниця, 400 км - від м. Одеса. Відстань від адмінцентру с. Студена до залізничної станції Рудниця становить 22 км. Варто відмітити, що поблизу села діє місцевий пункт пропуску через державний кордон Студена – Ротар (Молдова).

Територія характеризується рівнинним і подекуди хвилястим рельєфом, типовим для Подільської височини. Абсолютні висоти коливаються в межах 220-300 метрів над рівнем моря [4]. Такий рельєф сприятливий для будівництва об'єктів інфраструктури, у тому числі оборонного призначення, оскільки забезпечує хорошу видимість та зручність у розміщенні технічних споруд.

Ґрунтовий покрив – переважно чорноземи типові та опідзолені, а також сірі лісові ґрунти. Чорноземи вважаються одними з найродючіших ґрунтів у Європі, що зумовлює високу цінність сільськогосподарських земель. Водночас саме ці ґрунти мають хорошу несучу здатність, що робить їх придатними для зведення будівель і споруд без додаткового укріплення основи.

Ландшафти громади формуються у межах лісостепової зони Поділля. У структурі землекористування переважають землі сільськогосподарського призначення – орні поля, сіножаті, пасовища. Ліси займають незначну площу, здебільшого у вигляді лісосмуг та захисних насаджень [4]. Природоохоронних територій державного значення у межах громади не виявлено, що дає змогу реалізувати проекти оборонного призначення без порушення природоохоронного законодавства. [5].

Головним водотоком є річка Кам'янка, права притока Південного Бугу. Також наявні дрібні притоки й штучні ставки, які використовуються для потреб зрошення й рибництва. Значна заболоченість не спостерігається, однак на низовинних ділянках можливі тимчасові підтоплення, особливо в період танення снігу. На території Студенянської громади є значні запаси прісної води. Норма споживання води для людей на добу задовольняється у всіх населених пунктах громади. Найбільшим споживачем води є сільське господарство [4].

Клімат регіону – помірно-континентальний, з помірно жарким літом і м'якою зимою. Середньорічна температура становить +8,5 °С. За своїм географічним розташуванням територія громади знаходиться у сфері впливу насичених вологою атлантичних повітряних мас, та периферійної частини сибірського (азійського) антициклону, для якого характерні сухі холодні континентальні повітряні маси. На клімат впливають також повітряні маси з Арктики та Середземномор'я.

Найхолодніший місяць – січень, найтепліший – липень. Середні амплітуди коливань температури протягом року не перевищують 25°C. Середньорічні суми осадів на території складають 440-590 мм. Максимум опадів припадає на травень – липень (130-170 мм). Найменш вологими є зимові місяці, на холодну пору року

припадає 25% опадів: в грудні-лютому випадає 65-80 мм опадів. Перехід від однієї пори року до іншої відбувається поступово. Отже, найбільша кількість опадів випадає в теплий період року, що важливо враховувати при проектуванні систем водовідведення в разі розміщення об'єктів оборонного призначення.

Влітку тут прозоре, чисте повітря, насичене фітонцидами, без пилу. В теплий період тут достатньо високі температури повітря, довгий купальний сезон (понад 90 днів), добра природна вентиляція території [4].

Таким чином, здійснивши аналіз географічних особливостей громади, нами було створено узагальнену таблицю характеристик (див. додаток. А), для їх кращого сприйняття.

Отже, природно-географічні умови Студенянської громади є загалом сприятливими для розміщення об'єктів Державної прикордонної служби України. Сприятливий клімат, рівнинний рельєф, наявність родючих ґрунтів із хорошими геомеханічними властивостями, а також транспортна доступність створюють передумови для формування ефективної оборонної інфраструктури на цій території.

2.2. Оцінка придатності земель для розміщення об'єктів Державної прикордонної служби

У межах Студенянської сільської територіальної громади проаналізовано доступні земельні ресурси з метою визначення їх придатності для розміщення об'єктів Державної прикордонної служби України. Оцінювання проводилось із урахуванням трьох ключових факторів: цільового призначення земель, якісного стану ґрунтів, а також просторово-логістичних характеристик територій.

Варто відмітити, що розміщення прикордонного підрозділу в межах Студенянської сільської територіальної громади Вінницької області є обґрунтованим як з безпекової, так і з логістичної точки зору. Громада безпосередньо межує з Республікою Молдова, що автоматично визначає її як зону прикордонної інфраструктури. Це є критичним чинником, що забезпечує

швидкий доступ до контрольованої території та підвищує оперативність реагування на потенційні загрози ззовні.

Таким чином, розпочнемо з дослідження цільового призначення земель. Так, можемо помітити, що у структурі землекористування, що наведена на рис. 2.4, переважають землі сільськогосподарського призначення – орні поля, сіножаті, пасовища – 77,07%. Ліси займають незначну площу (19,24%), здебільшого у вигляді лісосмуг та захисних насаджень на південному заході громади.

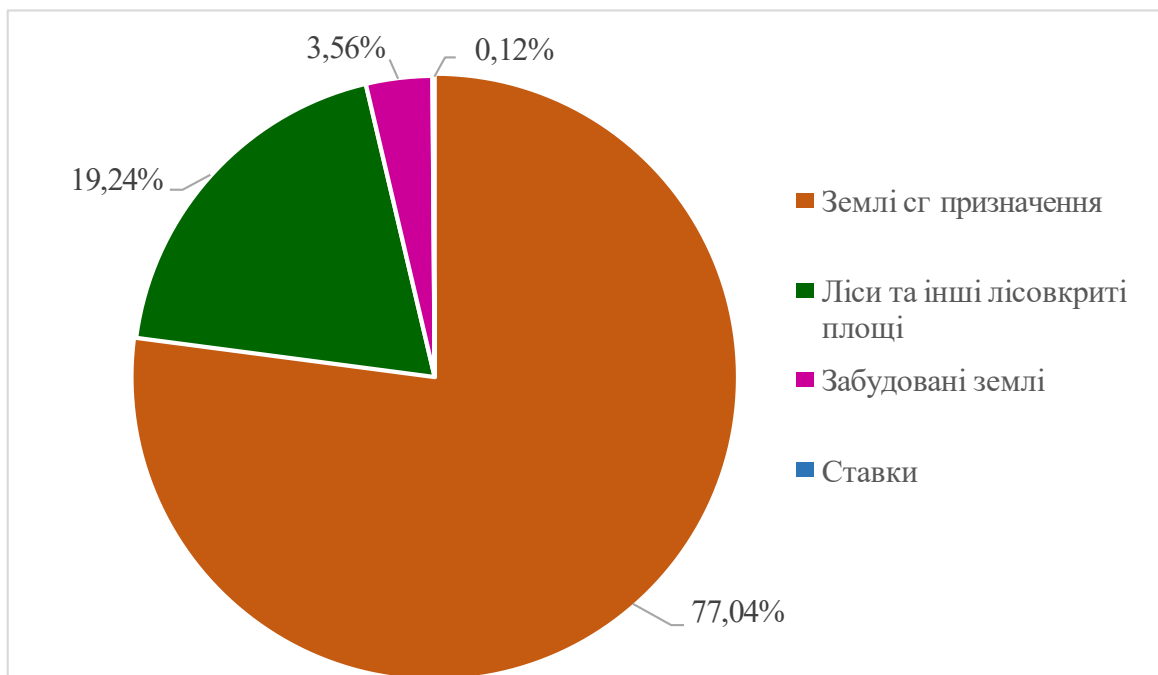

Рис. 2.3 – Розподіл території за основними видами цільового призначення земель Студенянської ОТГ

Джерело: [4]

Землі житлової та громадської забудови зосереджені в межах населених пунктів: Студена, Рудниця, Гонорівка, Кукули та ін. [3]. Аналіз показав відсутність земель оборони (станом на 2024 рік).

Правовий режим використання земель регулюється Земельним кодексом України. Для розміщення об'єктів ДПСУ доцільним є відведення земель державної або комунальної власності, які не використовуються за цільовим призначенням або мають статус резервних (Земельний кодекс України, ст. 122, 123) [6]. У Студенянській громаді наявні вільні земельні ділянки, що

перебувають у комунальній власності та можуть бути передані у державну власність за процедурою, визначеною законодавством.

Як було сказано в попередньому пункті, ґрунтовий покрив громади представлений переважно чорноземами типовими, опідзоленими та глибокими, з вмістом гумусу 3,5-5%. На сході громади зустрічаються супіщані та слабосуглинкові ґрунти, які є менш родючими, але легшими для будівництва [7].

В межах Студенянської громади відсутні промислові підприємства, полігони ТПВ або інші потенційні джерела екологічної небезпеки. Тому рівень хімічного забруднення територій мінімальний. Ґрунти не належать до категорій, які потребують рекультивації або спеціального захисту, що дозволяє розглядати більшість ділянок у межах громади як потенційно придатні для будівництва адміністративно-інженерних об'єктів [8].

В умовах повномасштабної війни, що триває в Україні, країна стикається з серйозними наслідками, серед яких особливо гостро стоїть проблема забруднення земельного покриву. Цей процес, спричинений надходженням до ґрунту різноманітних шкідливих речовин, призводить до погіршення його природних властивостей та функціональності. Забруднення може мати хімічну, фізичну або біологічну природу, що створює виклики для відновлення та сталого розвитку територій, зокрема тих, де розташовані адміністративно-інженерні об'єкти."

У громаді наявна розвинена мережа транспортної інфраструктури – зокрема, автомобільні дороги місцевого значення, що з'єднують населені пункти громади з районним центром (м. Тульчин) та обласним центром (м. Вінниця) [4]. Зокрема, територіальна дорога Т-02-02 проходить неподалік селища Рудниця [3], яке розглядається як один із опорних пунктів для логістичного забезпечення прикордонного підрозділу. Це дозволяє забезпечити безперебійну доставку матеріально-технічних ресурсів, техніки, особового складу та оперативного підкріплення.

Згідно з чинними нормативами, навколо військових об'єктів має бути встановлена санітарно-захисна зона шириною не менше 300-500 метрів, залежно від функціоналу об'єкта [9].

Таким чином, в табл. 2.1 узагальнено ключові вимоги, яким повинна відповідати територія, призначена для розміщення військової частини. Ці умови охоплюють правовий статус земель, санітарні та екологічні норми, будівельну придатність ґрунтів, транспортну доступність, а також логістичні і безпекові чинники. Врахування зазначених параметрів дозволяє об'єктивно оцінити наявні земельні ресурси громади.

Таблиця 2.1

Умови, яким повинна відповідати земельна ділянка для розміщення об'єктів ДПСУ

№	КРИТЕРІЙ ОЦІНКИ	ВИМОГИ
1	Цільове призначення земель	Землі державної або комунальної власності; можлива зміна цільового призначення згідно з законодавством України
2	Санітарно-захисна зона	Мінімальна відстань від населеного пункту – 300-500 м
3	Екологічний стан	Відсутність забруднення, потреби в рекультивації; екологічно чиста територія
4	Тип ґрунтів	Чорноземи, супіщані, слабосуглинкові – придатні для будівництва
5	Інфраструктура	Наявність доріг місцевого чи територіального значення поблизу
6	Відсутність забудови	Вільна територія без житлових та промислових об'єктів
7	Безпекове розташування	Поблизу державного кордону (Республіка Молдова), зона прикордонної інфраструктури

Джерело: розроблено автором

Для комплексного узагальнення виявлених характеристик території, її сильних і слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і загроз, доцільно використати методику SWOT-аналізу. Це дозволить систематизувати оцінку придатності Студенянської громади до розміщення об'єктів ДПСУ, зокрема військової частини №2193 та прийняти обґрунтоване стратегічне рішення. Результати аналізу наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**SWOT-аналіз придатності території Студенянської громади для
розміщення об'єктів ДПСУ**

СИЛЬНІ СТОРОНИ (STRENGTHS)	СЛАБКІ СТОРОНИ (WEAKNESSES)
- Безпосередня близькість до державного кордону з молдовою	- Відсутність існуючої військової інфраструктури
- Наявність вільних земель комунальної власності	- Значна частка земель сільськогосподарського призначення потребує переведення цільового призначення
- Сприятливі ґрунтові умови для будівництва	- Обмеженість площі придатних ділянок у межах населених пунктів
- Розвинена дорожня мережа з виходом на регіональні траси	
- Екологічно чисте середовище, відсутність промислових забруднювачів	
МОЖЛИВОСТІ (OPPORTUNITIES)	ЗАГРОЗИ (THREATS)
- Можливість інфраструктурного розвитку громади (нові дороги, комунікації, робочі місця)	- Потенційний опір частини населення щодо розміщення військового об'єкта
- Підвищення обороноздатності регіону та швидкого реагування на прикордонні загрози	- Бюрократичні труднощі із переведенням земель та оформленням документації
- Залучення державного фінансування на розвиток інфраструктури	- Ускладнення логістики під час воєнного стану або блокування транспортних шляхів

Джерело: розроблено автором

SWOT-аналіз дозволяє комплексно оцінити внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на доцільність розміщення прикордонного підрозділу на території Студенянської громади. Сильні сторони, як-от близькість до кордону, наявність придатних земель і транспортна доступність, створюють сприятливі умови для розміщення об'єкта. Водночас певні слабкості, зокрема відсутність військової інфраструктури та необхідність зміни цільового призначення земель, вимагають попереднього правового врегулювання.

Зовнішні можливості включають інфраструктурний розвиток громади та зміцнення оборонного потенціалу регіону. Натомість потенційними загрозами є адміністративні труднощі та ймовірне соціальне несприйняття. SWOT-аналіз підтверджує, що за належного планування ризику є контрольованими, а переваги – значними.

У результаті проведеного аналізу природно-географічних, соціальних та інфраструктурних умов Студенянської сільської територіальної громади було ідентифіковано чотири підходящі ділянки, які не мають капітальної забудови, знаходяться поза межами населених пунктів та мають зручний під'їзд:

1) Координати №1 – 48.21694° пн. ш., 28.65528° сх. д. – південний схід від с. Калинівка.

2) Координати №2 – 48.20000° пн. ш., 28.60000° сх. д. – південь від с. Гонорівка.

3) Координати №3 – 48.18000° пн. ш., 28.58000° сх. д. – поблизу державного кордону біля с. Болган.

4) Координати №4 – 48.33281 пн. ш., 28.53355 сх. д. – поблизу села Красногірка.

У Таблиці 2.3 представлено глибокий аналіз чотирьох можливих локацій для військової частини в Студенянській громаді. Це дозволяє зрозуміти їхні відмінності та вибрати найперспективніший варіант для детального вивчення.

Чотири запропоновані варіанти для розміщення військової частини на території Студенянської громади мають свої особливості, але всі вони розташовані на відкритих незабудованих територіях, що спрощує підготовку землі для будівництва. Всі варіанти знаходяться на відстані більше 500 метрів від найближчих населених пунктів, що відповідає вимогам безпеки, і мають наявність доріг поблизу, що забезпечує легкий доступ до об'єктів. Усі варіанти відповідають санітарно-захисним нормам, що забезпечує безпеку для здоров'я.

Кожен варіант має свої переваги: перший варіант розташований біля Калинівки, що надає зручний доступ до центру громади, другий варіант ізольований від основних населених пунктів і розташований поруч із сільськогосподарськими угіддями, третій варіант має потенційно добрі умови для логістики завдяки розташуванню поблизу основних транспортних шляхів, а четвертий варіант є найбільш віддаленим, що може забезпечити більшу свободу для розгортання військових підрозділів і стратегічну віддаленість від основних

територій громади. Кожен варіант має свої сильні сторони, залежно від того, які саме потреби та пріоритети важливі для розміщення військової частини.

Таблиця 2.3

Порівняльний аналіз підібраних варіантів розміщення військової частини
в Студенянській громаді

Параметр	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4
Координати	48.21694° N, 28.65528° E	48.20000° N, 28.60000° E	48.18000° N, 28.58000° E	48.55781° N, 28.89319° E
Відстань до нас. пункту	>500 м	>500 м	>500 м	>500 м
Наявність дороги поруч	Так	Так	Так	Так
Тип території	Відкрита, без забудови	Відкрита, без забудови	Відкрита, без забудови	Відкрита, без забудови
Санітарно- захисні норми	Дотримано	Дотримано	Дотримано	Дотримано
Особливості	Зручне розміщення поблизу Калинівки	Поруч сільгоспугіддя	Потенційно добрі умови для логістики	Найближче до північної межі громади
Потенційні переваги	Близькість до центру громади	Відносна ізоляція, менше перешкод	Вдале транспортне сполучення	Стратегічна віддаленість і простір для розгортання

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Проведений аналіз дозволив визначити, що Студенянська сільська територіальна громада має значний потенціал для розміщення об'єктів Державної прикордонної служби України. Територія громади характеризується переважанням сільськогосподарських земель, з яких частина може бути відведена під потреби оборонного призначення відповідно до чинного земельного законодавства. Ґрунти регіону є сприятливими для будівництва, екологічний стан території задовільний, джерела потенційного забруднення відсутні.

Наявна транспортна інфраструктура, зокрема автошляхи територіального значення, забезпечує ефективну логістику для постачання та пересування особового складу. Водночас прикордонне розташування громади з Республікою

Молдова підсилює безпекову доцільність створення тут прикордонного підрозділу.

Для об'єктивної оцінки умов придатності була проведена SWOT-оцінка, що підтвердила: незважаючи на деякі адміністративні та соціальні виклики, територія має вагомі переваги для стратегічного розміщення об'єктів ДПСУ. Отже, Студенянська громада є цілком перспективною територією для інтеграції в систему оборонної інфраструктури України.

2.3. Аналіз екологічних та соціал-економічних аспектів формування земельних ділянок для потреб оборони

Розміщення військових частин на території громад України вимагає попереднього аналізу екологічного стану земель та потенційного впливу на довкілля. Згідно з Першим національним проектом про викиди та перенесення забруднювачів за 2023 рік, оприлюдненим Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, одним із ключових викликів у сфері охорони природи залишається зростання антропогенного навантаження, зокрема через військову діяльність [10].

У пректі зазначено, що на територіях, де розміщуються стратегічні об'єкти оборонного значення, зростає ризик забруднення атмосферного повітря, ґрунтів і вод. На рис. 2.4 наведено негативні екологічні аспекти впливу формування земельних ділянок під потреб оборони. Так, зокрема, використання важкої техніки під час будівництва військових об'єктів призводить до ущільнення ґрунтів, що знижує їх родючість та сприяє ерозійним процесам. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, у 2023 році площа деградованих земель зросла на 12% порівняно з 2022 роком [10]. Для мінімізації наслідків Міндовкілля рекомендує проведення екологічного моніторингу та

розробку програм рекультивації після завершення активної експлуатації таких об'єктів.

Рис. 2.4 Негативні екологічні аспекти впливу формування земельних ділянок під потреб оборони

Джерело: розроблено автором

Інтенсивне використання паливно-мастильних матеріалів та накопичення технічних відходів на військових об'єктах сприяє забрудненню підземних вод. Також, розміщення військових об'єктів призводить до скорочення популяцій окремих видів тварин. І, не варто відкидати той факт, що значне скупчення військової техніки спричиняє постійний звуковий та світловий «шум».

Водночас формування земельних ділянок для потреб оборони має складний соціально-економічний вплив на громади. Хоча офіційних статистичних даних про настрої населення в таких громадах немає, практика показує, що одним із ключових викликів є необхідність комунікації між владою, військовими структурами та місцевими жителями. Це дозволяє враховувати

думку громади, мінімізувати соціальне напруження та покращити сприйняття військової присутності як елемента захисту, а не загрози.

До позитивного впливу на соціально-економічну ситуацію можна віднести збільшення кількості будівництв і оборонних проєктів, що, у свою чергу, впливає на створення робочих місць, особливо в будівельному та логістичному секторах (див. рис. 2.5).

Рис. 2.5 Соціально-економічний вплив розміщення військових об'єктів
Джерело: розроблено автором

При цьому, варто відмітити, що вилучення сільськогосподарських земель під військові потреби призводить до скорочення аграрного виробництва, робочих місць в сільськогосподарській галузі та втрати доходів для місцевих фермерів. Для сільських громад, зокрема таких як Студенянська, де сільське господарство є ключовою економічною галуззю, це означає втрату доходів і потребу в пошуку альтернативних джерел заробітку.

01 жовтня 2023 року, до змін у законодавстві, військові частини в Україні були відчутним джерелом надходжень до місцевих бюджетів через податок на доходи фізичних осіб, так званий «військовий» ПДФО, проте зараз він повністю спрямовується до державного бюджету [11]. Однак, військові частини продовжують впливати на місцеві бюджети опосередковано, через інші джерела доходів та економічну активність, які вказані в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Перелік опосередкованих джерел надходжень до місцевих бюджетів,
пов'язані з розміщенням військових частин

Джерело доходу	Суть механізму надходження	Потенційний ефект для громади
Податок на прибуток підприємств	Сплачують підприємства, які обслуговують військові частини	Збільшення бюджету громади за рахунок активного бізнесу
Єдиний податок з фізичних осіб	Надходить від місцевих підприємців, які обслуговують військових	Підтримка малого бізнесу та зростання зайнятості
Акцизний податок з пального	Надходить із продажу пального, що споживається військовими частинами	Зростання доходів через реалізацію пального
Надходження від надання послуг	Місцеві компанії обслуговують частини (ремонт, харчування, логістика)	Розвиток сервісної інфраструктури

Джерело: розроблено автором на основі [12-15]

Передусім, присутність військових частин сприяє активізації малого і середнього бізнесу. Місцеві підприємці, які надають товари та послуги військовим частинам або їхнім працівникам (продукти харчування, технічне обслуговування, ремонт техніки, транспортні послуги, житло, харчування тощо), сплачують єдиний податок до місцевих бюджетів. Оскільки попит на ці послуги зростає разом із чисельністю військових, це стимулює зайнятість, розвиток інфраструктури та зростання бюджетних надходжень. Також активізація економіки може призвести до підвищення рівня життя та створення нових інфраструктурних проєктів, що покращить загальне соціальне середовище.

Крім того, підприємства, що залучені до обслуговування військової інфраструктури – від логістичних компаній до будівельних підрядників, – сплачують податок на прибуток. Хоча цей податок зараховується переважно до державного бюджету, діяльність таких підприємств часто супроводжується створенням робочих місць і збільшенням податкового навантаження на місцевому рівні (наприклад, через сплату місцевих зборів чи податку на землю).

Також важливою є роль так званих «супутніх» надходжень. Це доходи, які генеруються в результаті вторинного економічного ефекту: збільшення купівельної спроможності місцевого населення, зайнятого у сфері обслуговування військових; зростання вартості оренди житла; розвиток місцевих ринків і сфери послуг. Наприклад, у громадах, де діють військові частини, спостерігається активізація будівництва, зокрема житла й інфраструктури, що також створює додаткові податкові надходження.

Таким чином, як повідомляв Укрінформ, після вилучення «військового» ПДФО місцеві бюджети змогли за 2024 рік отримати більше надходжень, ніж у 2023 році, коли цей податок ще залишався в регіонах. У 2023 році місцеві бюджети зібрали 441,9 млрд грн, з яких на «військовий» ПДФО припало 78,4 млрд грн. За 2024 рік регіони вже без цієї статті зібрали 451 млрд грн, що на 9 млрд грн більше, ніж роком раніше [14].

Так, в цілому, хоч військові частини у 2024-2025 роках і не дають прямого надходження у вигляді ПДФО, вони залишаються важливими економічними агентами для місцевих громад. Їхній вплив на бюджети реалізується через податок на прибуток підприємств, єдиний податок від місцевих підприємців, акциз з пального та загальне пожвавлення економічної активності на місцях.

Війна в Україні кардинально змінює ландшафт і динаміку впливу розміщення військових частин на території громад. Спостерігається як посилення негативних наслідків, так і поява специфічних, хоча й обмежених, позитивних ефектів. Збільшення військової присутності під час воєнного стану неминуче загострює екологічні ризики: інтенсивне використання військової техніки та паливно-мастильних матеріалів, а також наслідки обстрілів, призводять до забруднення ґрунтів, водних ресурсів та атмосферного повітря, завдаючи значної шкоди флорі та фауні. Водночас, в умовах військового протистояння, розміщення військових об'єктів може стимулювати розвиток локальної інфраструктури та створення нових робочих місць у супутніх галузях (будівництво, логістика, сервіс), що вносить певний вклад у пожвавлення економічної активності, компенсуючи частково втрати, спричинені війною.

Водночас важливим є підвищення ефективності комунікації між місцевими органами влади, військовими структурами та жителями громад, що дозволяє мінімізувати соціальне напруження і покращити сприйняття військової присутності. Попри зниження прямих надходжень від «військового» ПДФО до місцевих бюджетів, економічний ефект від військових частин залишається значним завдяки опосередкованим джерелам доходів, таким як податки з прибутку підприємств, акцизи на пальне та інші форми економічної активності. Врахування цих факторів дозволяє оцінити важливість військових частин для розвитку місцевих громад навіть у умовах змін в оподаткуванні.

Розділ 3. Практичні аспекти формування земельної ділянки для військової частини 2193

3.1 Визначення місця розташування та меж земельної ділянки для військової частини

Проєктом землеустрою передбачається формування та відведення у постійне користування Замовнику чотирьох окремих земельних ділянок. Всі ці ділянки географічно розташовані в межах адміністративної території Студенянської сільської ради, що входить до складу Тульчинського району Вінницької області. Особливістю їхнього розташування є знаходження за межами населених пунктів, у безпосередній близькості до державного кордону України з Республікою Молдова, що визначає специфіку їхнього правового режиму та функціонального використання.

Конфігурація кожної з чотирьох земельних ділянок характеризується переважно неправильною багатокутною формою. Така форма є результатом історично сформованих меж існуючих землекористувань, наявності різноманітних природних рубежів (таких як яри, струмки, лісосмуги, якщо такі наявні) та штучних інженерних споруд (дороги, канали, лінії електропередач). Важливим фактором, що вплинув на конфігурацію, є також проходження лінії державного кордону, що вимагає чіткого дотримання встановлених демаркаційних ліній. Рельєф місцевості, на якій розташовані ділянки, загалом характеризується як переважно рівнинний, проте з наявністю незначного загального ухилу, що може впливати на поверхневий стік та умови експлуатації. Ґрунтовий покрив на цих територіях \[тут можна додати деталі про тип ґрунтів, якщо відомо, наприклад: "представлений переважно чорноземами типовими та опідзоленими" \]. Рослинний покрив неоднорідний: значна частина площ може бути вкрита природною трав'янистою рослинністю, характерною для степової

або лісостепової зони, а також частково представлена чагарниковою рослинністю, що може включати різноманітні види кущів та молодих дерев. Забезпечення транспортного доступу до зазначених земельних ділянок здійснюється за допомогою мережі існуючих польових доріг, стан яких може варіюватися залежно від погодних умов та пори року.

Детальна характеристика земельних ділянок наведена нижче.

Земельна ділянка №1:

Кадастровий номер: 0523283000:01:001:0818

Площа: 3,6432 га

Периметр: 4160,70 м

Опис: Ця ділянка є найбільшою за площею серед усіх чотирьох, що відводяться Замовнику. Її конфігурація вирізняється значною складністю, що зумовлено великою кількістю поворотних точок по периметру. Така складна форма є наслідком щільного прилягання до меж численних суміжних земельних ділянок, що перебувають у власності чи користуванні інших фізичних та юридичних осіб. Важливою особливістю є те, що значна частина її протяжності безпосередньо межує з лінією державного кордону України, що накладає особливі вимоги до її використання та охорони. Рельєф ділянки в цілому відповідає загальній характеристиці району, з можливими локальними нерівностями.

Обмеження у використанні:

Прикордонна смуга (код 04.01): Дане обмеження поширюється на всю територію земельної ділянки, що становить 3,6432 га. Це передбачає дотримання спеціального режиму, встановленого законодавством про державний кордон.

Земельна ділянка №2:

Кадастровий номер: 0523283000:02:002:0669

Площа: 1,5805 га

Периметр: 1307,00 м

Опис: Ця земельна ділянка має характерну витягнуту форму, що може бути зумовлено її розташуванням вздовж певного лінійного об'єкту або

природного рубежу. Суттєвою особливістю є те, що значна частина її території потрапляє під вплив охоронної зони об'єкта енергетичної системи (лінії електропередач напругою 35 кВ), що встановлює певні обмеження на господарську діяльність. Ділянка межує з землями, що перебувають у розпорядженні Вінницької обласної державної адміністрації, землями загального користування, зокрема, прилеглою дорогою, а також має спільну межу з державним кордоном.

Обмеження у використанні:

Охоронна зона навколо (уздовж) об'єкта енергетичної системи (35кВ) (код 01.05): Це обмеження розповсюджується на площу 1,0641 га в межах ділянки, що передбачає дотримання правил охорони електричних мереж.

Прикордонна смуга (код 04.01): Дане обмеження поширюється на всю площу земельної ділянки, що становить 1,5805 га.

Земельна ділянка №3:

Кадастровий номер: 0523283000:01:001:0829

Площа: 0,9376 га

Периметр: 1935,20 м

Опис: Ця ділянка також характеризується складною, нерегулярною конфігурацією. Її межі проходять вздовж земельних ділянок, що належать різним категоріям землевласників та землекористувачів. Крім того, ділянка межує з землями комунальної власності Студенянської сільської ради та має безпосередній вихід до лінії державного кордону. Така різноманітність суміжних землекористувань визначає необхідність точного встановлення та дотримання меж.

Обмеження у використанні:

Прикордонна смуга (код 04.01): Обмеження діє на всю площу земельної ділянки, що становить 0,9376 га.

Земельна ділянка №4:

Кадастровий номер: 0523283000:01:001:0867

Площа: 0,3189 га

Периметр: 532,03 м

Опис: Ця земельна ділянка є найменшою за площею з усіх, що відводяться. Її конфігурація є відносно простішою порівняно з іншими, з меншою кількістю поворотних точок. Вона межує з землями, що перебувають у комунальній власності Студенянської сільської ради, земельними ділянками, що належать приватним особам, а також має спільну межу з державним кордоном.

Обмеження у використанні:

Прикордонна смуга (код 04.01): Обмеження поширюється на всю площу земельної ділянки, що становить 0,3189 га.

Процес визначення та встановлення меж усіх чотирьох земельних ділянок ґрунтувався на результатах проведених кадастрових зйомок, які включали польові геодезичні вимірювання, а також на аналізі наявних картографічних матеріалів, що зберігаються у відповідних органах земельних ресурсів. Детальні координати кожної поворотної точки меж, що визначають точне положення та конфігурацію кожної ділянки, наведені у відповідних розділах технічної документації, зокрема у "Відомостях вирахування площі земельної ділянки" для кожного об'єкта, а також візуалізовані на кадастрових планах, які є невід'ємною графічною частиною даного проекту землеустрою.

Зовнішні межі запроектованих земельних ділянок проходять вздовж наступних категорій земель та об'єктів:

Землі, що на даний момент не передані у власність чи користування фізичним або юридичним особам і перебувають у комунальній власності територіальної громади.

Землі, що безпосередньо належать або перебувають у розпорядженні Студенянської сільської ради.

Землі, що перебувають у віданні Вінницької обласної державної адміністрації, які можуть мати різне цільове призначення.

Землі загального користування, зокрема, існуючі польові та ґрунтові дороги, що забезпечують транспортне сполучення в даній місцевості.

Земельні ділянки, що перебувають у приватній власності фізичних осіб або у користуванні юридичних осіб різної форми власності. Детальний перелік суміжних землевласників та землекористувачів, із зазначенням кадастрових номерів їхніх ділянок (за наявності), наведено у відповідних кадастрових планах та відомостях встановлення межових знаків для кожної з чотирьох ділянок.

Лінія Державного кордону між Україною та Республікою Молдова, що є ключовим фактором для ділянок, які безпосередньо прилягають до неї, та визначає особливий правовий режим цих територій.

В ході проведення обстеження земельних ділянок було встановлено, що їх фактичні межі в натурі (на місцевості) переважно збігаються з існуючими природними рубежами (такими як берегові лінії водойм, узлісся, яри) та штучними лінійними спорудами (дороги, меліоративні канали, огорожі), або ж відповідають межам суміжних землекористувань, що були встановлені раніше. У зв'язку з цим, встановлення нових межових знаків для закріплення меж відведених ділянок, окрім випадків, коли необхідне уточнення або відновлення раніше втрачених знаків, в рамках даного проекту землеустрою не передбачається.

На всі чотири зазначені земельні ділянки, зважаючи на їхнє специфічне розташування, поширюється правовий режим прикордонної смуги (код 04.01 згідно з Класифікатором видів обмежень у використанні земель та обмежень (обтяжень) прав на земельні ділянки). Це означає, що будь-яка діяльність на цих територіях повинна здійснюватися з дотриманням особливого порядку, встановленого Законом України "Про державний кордон України", а також іншими відповідними нормативно-правовими актами, що регулюють режим прикордонної смуги та діяльність в її межах.

Окрім загального обмеження, пов'язаного з прикордонною смугою, на земельну ділянку з кадастровим номером 0523283000:02:002:0669 додатково встановлено обмеження у вигляді охоронної зони навколо (уздовж) об'єкта енергетичної системи (код 01.05). Це обмеження стосується частини ділянки площею 1,0641 га і пов'язане з проходженням лінії електропередач напругою 35

кВ. Використання цієї частини ділянки має відбуватися з урахуванням вимог "Правил охорони електричних мереж".

На момент розробки та складання даного проєкту землеустрою, інших зареєстрованих земельних сервітутів, обтяжень прав на земельні ділянки чи інших специфічних обмежень у використанні, окрім вже зазначених (прикордонна смуга та охоронна зона ЛЕП), для запроєктованих земельних ділянок не виявлено.

Враховуючи вищевикладене, запроєктовані до відведення земельні ділянки за своїм географічним місцем розташування в прикордонній зоні, наявною конфігурацією, що враховує існуючі землекористування та природні умови, а також встановленими обмеженнями у використанні, повністю відповідають меті їх відведення. Ця мета полягає у забезпеченні потреб Військової частини 2193 для розміщення об'єктів та інфраструктури, необхідних для постійної діяльності Державної прикордонної служби України, спрямованої на охорону державного кордону та забезпечення національної безпеки.

3.2. Проведення геодезичних робіт для відведення земельної ділянки

Для здійснення відведення земельної ділянки необхідно виконати геодезичні роботи, зокрема топографічну зйомку та визначення її меж. Зазначені роботи проводяться з метою підготовки проєкту землеустрою, який є обов'язковою складовою для отримання дозволу на забудову або подальше використання земельної ділянки.

Перед початком робіт ми провели топографо-геодезичні дослідження, щоб точно визначити просторові дані про земельну ділянку. Спочатку було здійснено рекогностування території та окреслено ділянку, на якій планувалося проведення робіт.

Для забезпечення точності координат при виконанні землевпорядних робіт ми використовували послуги мережі постійно діючих референціальних GNSS-станцій компанії "System Solution". Координати базових станцій були визначені в системі координат MSK-05.

Визначення координат точок земельної ділянки здійснювалося за допомогою GPS-приймача Zenith20 (№ GMZ203910030), який пройшов повірку (Свідоцтво №5222 від 16.11.2021 р.). Спостереження проводились у режимі реального часу (RTK) з використанням референцих GNSS-станцій мережі System.NET. Максимальне значення середньоквадратичної похибки (СКП) під час спостережень не перевищувало 0.05, що відповідає вимогам до точності виконаних робіт.

Доступ до серверу мережі здійснювався через мобільний інтернет-зв'язок за стандартом GSM/GPSRS, послуги надавав мобільний оператор ПрАТ «Київстар». Адреса серверу мережі: gns.org.ua, порт: 20059. Поправки від мережі передавалися у стандартизованому форматі RTCM v3.x.

Для формування коригувальних поправок була застосована технологія мережевого RTK Master Auxiliary Corrections (MAX). Ця технологія, яка має відкритий алгоритм і прийнята комітетом RTCM 104 як стандарт для GNSS-мереж, передбачає формування поправок у режимі реального часу одночасно від кількох базових станцій. Одна зі станцій є головною (Master), а інші – допоміжними (Auxiliary). Головна та допоміжні станції визначаються автоматично, залежно від положення приймача. Розрахунок RTK-поправок виконується програмним комплексом Leica GNSS Spider v4.3, встановленим на сервері мережі.

Перехід до місцевої системи координат (MSK-05), яка пов'язана з системою координат УСК-2000, здійснено за допомогою модуля перерахунку координат програмного забезпечення "Digitals".

Обробка матеріалів польових вимірювань виконана за допомогою програмного забезпечення "Digitals" на персональному комп'ютері. Завдяки цьому була створена цифрова модель (dmf-файл) та виготовлено електронний документ (обмінний файл формату «XML») для державної реєстрації земельної ділянки, відповідно до вимог Закону України «Про державний земельний кадастр».

Після завершення польових робіт та обробки даних були складені планово-картографічні матеріали щодо відведення земельної ділянки.

3.3 Оформлення землевпорядної документації на право постійного користування земельною ділянкою для розміщення та постійної діяльності Державної прикордонної служби

Складання технічної документації із землеустрою є завершальним етапом робіт з оформлення права постійного користування земельними ділянками. Ця документація розробляється згідно з вимогами Земельного кодексу України, Закону України «Про землеустрій», Закону України «Про Державний земельний кадастр», Закону України «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність» та інших нормативних документів.

Технічна документація повинна містити вичерпні дані про кожен вид виконаних робіт, повністю характеризувати методи та якість цих робіт, а також всі особливості технології їх виконання. На весь комплекс робіт щодо відведення земельних ділянок для Військової частини 2193 складається єдина технічна документація.

При складанні технічної документації дані наводяться з матеріалів обчислень та знімання у державній системі координат (або місцевій, якщо така використовувалася і це обґрунтовано).

Комплексна технічна документація включає:

Перелік нормативно-правових актів та інструкцій, якими керувалися при виконанні робіт.

Адміністративна належність району робіт: Вінницька область, Тульчинський район, Студенянська сільська рада.

Зміст і призначення робіт: Встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та оформлення права постійного користування земельними ділянками для розміщення та постійної діяльності Державної прикордонної служби.

Масштаб знімання та планів: (Вказати масштаби, наприклад, 1:1000, 1:2000, 1:5000, 1:10000 – залежно від конкретних креслень, що містяться в документації).

Метод знімання: (Вказати методи, наприклад, супутникове геодезичне знімання (GPS), тахеометричне знімання тощо).

Короткий опис фізико- та економіко-географічних умов району робіт: (Стислий опис рельєфу, клімату, гідрографії, рослинності, ґрунтів, а також особливостей економічного розвитку території, інфраструктури, близькості до державного кордону).

Відомості про топографо-геодезичні роботи попередніх років (якщо такі дані використовувалися): (Перелік і рік виконання робіт; назва організації, що виконала роботу).

Підстави для розроблення технічної документації:

Рішення [Назва відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування] від \[Дата] № \[Номер] «Про надання дозволу Військовій частині 2193 на розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) для розміщення та постійної діяльності Державної прикордонної служби на території Студенянської сільської ради Тульчинського району Вінницької області». (Цей пункт є гіпотетичним, оскільки конкретне рішення не надано, але воно є обов'язковою підставою).

Заява (клопотання) Військової частини 2193 від \[Дата] про розроблення технічної документації із землеустрою.

Договір № \[Номер договору] від \[Дата договору] на розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та оформлення права постійного користування земельними ділянками Військовій частині 2193.

Завдання на розроблення технічної документації із землеустрою.

Вхідна землевпорядна – кадастрова інформація (Вихідні дані):

Матеріали вибору місця розташування об'єктів:

Загальний розмір земельних ділянок: (Сумарна площа чотирьох ділянок: 3,6432 га + 1,5805 га + 0,9376 га + 0,3189 га = 6,4802 га).

Земельна ділянка 1: площа 3,6432 га (кадастровий номер 0523283000:01:001:0818).

Земельна ділянка 2: площа 1,5805 га (кадастровий номер 0523283000:02:002:0669).

Земельна ділянка 3: площа 0,9376 га (кадастровий номер 0523283000:01:001:0829).

Земельна ділянка 4: площа 0,3189 га (кадастровий номер 0523283000:01:001:0867).

Викопіювання з графічних матеріалів (кадастрової карти (плану) Студенянської сільської ради Тульчинського району).

Обмеження (обтяження) у використанні земельних ділянок згідно з Порядком ведення Державного земельного кадастру, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 р. № 1051:

04.01 Прикордонна смуга - на всю площу всіх чотирьох земельних ділянок (загалом 6,4802 га).

01.05 Охоронна зона навколо (уздовж) об'єкта енергетичної системи - на частину земельної ділянки з кадастровим номером 0523283000:02:002:0669 площею 1,0641 га.

Земельні сервітути – відсутні.

Умови надання земельних ділянок – у постійне користування.

Перелік обмежень у використанні земельних ділянок встановлено відповідно до Закону України «Про землеустрій», Закону України «Про Державний земельний кадастр», додатку 12 до Порядку ведення Державного земельного кадастру, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 № 1051 (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Перелік обмежень у використанні земельних ділянок

Код	Назва обмеження	Площа застосування (га)
01	Охоронна зона	
01.05	Охоронна зона навколо (уздовж) об'єкта енергетичної системи	1,0641 (на земельній ділянці з кад. номером 0523283000:02:002:0669)
<i>Інші підпункти 01 (01.01-01.04, 01.06-01.09) – відсутні</i>		
04	Зона особливого режиму використання земель	
04.01	Прикордонна смуга	6,4802 (на всіх чотирьох земельних ділянках)
<i>Інші підпункти 04 (04.02, 04.03), а також коди 02, 03, 05-10 та їх підпункти – відсутні (згідно наданого переліку)</i>		

Обмеження у використанні земельних ділянок за їх цільовим призначенням, безпосередньо встановлені законом та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами, підлягають дотриманню землекористувачем.

В результаті обчислення просторових координат поворотних точок меж земельних ділянок у державній (або місцевій) системі координат, проведено формування інформації про об'єкти місцевості. На основі цих даних створено цифрові моделі місцевості та кадастрові плани.

У відповідності до вимог, на основі метричної та семантичної складових цифрових моделей, з використанням загальноприйнятих умовних знаків, створено такі графічні матеріали:

Кадастрові плани земельних ділянок (М 1:10000, М 1:5000, М 1:2000, М 1:1000 – залежно від розміру ділянки та деталізації). Складено відповідно до статті 34 Закону України «Про Державний земельний кадастр» та інших нормативних актів. На планах відображено межі земельних ділянок, поворотні точки, суміжні землевласники та землекористувачі, наявні угіддя (якщо є), межі обмежень. Винесено загальні площі земельних ділянок.

Плани меж обмежень у використанні земельних ділянок (можуть бути поєднані з кадастровими планами). Відображають зони дії прикордонної смуги та охоронної зони об'єкта енергетичної системи.

Обчислення площ здійснювалося аналітичним способом за координатами поворотних точок меж земельних ділянок з використанням спеціалізованого програмного забезпечення.

Усі матеріали, отримані в процесі збору вихідних даних та виконання польових і камеральних робіт, сформовані в технічну документацію із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та оформлення права постійного користування земельними ділянками Військовій частині 2193.

Технічна документація вміщує:

- Загальні відомості про об'єкт робіт з описом району виконання робіт.
- Призначення, обсяги та методику виконання робіт.
- Відомості про використану геодезичну основу.
- Масштаб та точність виконаних робіт.
- Матеріали польових вимірів (якщо проводились нові вимірювання).
- Камеральні роботи (обчислювальні роботи, створення цифрових та графічних планів).
- Відомості про матеріально-технічне та програмне забезпечення.
- Акти контролю і приймання робіт (якщо такі склалися).
- Заходи з техніки безпеки і охорони праці (при виконанні польових робіт).
- Витяги з нормативно-правових документів.

- Додатки (копії рішень, заяв, договорів, вихідних даних, графічні матеріали тощо).

Матеріали проєкту землеустрою оформлені у відповідності до Закону України «Про землеустрій».

Технічна документація складається у необхідній кількості примірників для Замовника, Виконавця, відповідного територіального органу Держгеокадастру та органу, що затверджує документацію.

Технічна документація, погоджена у встановленому порядку, подається на розгляд та затвердження відповідному органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування. Після затвердження та державної реєстрації земельних ділянок у Державному земельному кадастрі здійснюється державна реєстрація права постійного користування.

Контроль польових (якщо проводились) та камеральних робіт здійснювався поетапно, в процесі їх виконання:

При плануванні робіт контролювався вибір оптимальних методів та технологій.

При проведенні робіт з визначення координат (якщо виконувались) – схеми прив'язки, точність визначення координат.

При складанні цифрових планів контролювалася якість метричної та семантичної складових, точність обчислення координат, правильність формування інформації та відповідність умовних знаків.

При формуванні технічної документації контролювалася правильність оформлення, комплектність та якість усіх матеріалів.

Контроль проводився відповідальними спеціалістами виконавця робіт.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській кваліфікаційній роботі на тему «Формування земельних ділянок для розміщення та постійної діяльності Державної прикордонної служби» комплексно досліджено актуальну проблему забезпечення оборонних структур земельними ресурсами в умовах воєнного стану в Україні.

Дослідження підтверджує, що процес формування земельних ділянок для державних та оборонних потреб є складним, багатоступеневим і регламентованим, вимагаючи врахування не лише правових та технічних аспектів, але й екологічних, містобудівних, стратегічних та військово-стратегічних завдань. Особливу увагу приділено аналізу придатності територій, зокрема Студенянської громади, для розміщення військових об'єктів, а також практичним етапам формування конкретної земельної ділянки для військової частини 2193.

У рамках даного проєкту землеустрою було успішно проведено комплекс робіт з визначення, встановлення та оформлення права постійного користування чотирма земельними ділянками загальною площею 6,4802 га для розміщення та постійної діяльності Військової частини 2193 Державної прикордонної служби України на території Студенянської сільської ради Тульчинського району Вінницької області.

Встановлено, що ефективне забезпечення Державної прикордонної служби земельними ресурсами є критично важливим для гарантування національної безпеки. Робота підкреслює необхідність оперативного та законного вирішення процедурних питань, пов'язаних із відведенням, геодезичним забезпеченням та оформленням прав користування земельними ділянками для оборонних структур, що є першочерговим для функціонування країни та забезпечення її стабільності в сучасних умовах.

Загалом, робота надає цілісний погляд на процес формування земельних ділянок для потреб Державної прикордонної служби, систематизуючи

теоретико-правові засади та аналізуючи практичні виклики, що виникають в умовах воєнного стану, що робить її цінним внеском у розуміння та оптимізацію цього важливого для національної безпеки процесу.

У сучасних умовах воєнного стану в Україні питання формування земельних ділянок для потреб оборони набуває особливої актуальності, оскільки ефективне забезпечення Державної прикордонної служби земельними ресурсами є критично важливим для гарантування національної безпеки. Воєнний стан обумовлює необхідність оперативного та водночас законного вирішення процедурних питань, пов'язаних із відведенням, геодезичним забезпеченням та оформленням прав користування земельними ділянками для оборонних структур. У дипломній роботі розглядаються теоретико-правові засади цього процесу, аналізується придатність територій, зокрема Студенянської громади, до розміщення військових об'єктів, а також досліджуються практичні етапи формування земельної ділянки для військової частини 2193 з урахуванням вимог та обмежень, встановлених в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про використання земель оборони» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1345-15#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
2. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
3. Земельний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
4. Закон України «Про землеустрій» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
5. Закон України «Про оренду землі» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
6. Закон України «Про Державний земельний кадастр» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
7. Закон України «Про особисте селянське господарство» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
8. Закон України «Про фермерське господарство» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
9. Богданевич Т. С. Екологічне та земельне право: Змістовий модуль Екологічне право: *Робоча програма навчальної дисципліни* Київ. 2020. 112 с.
10. Боднарчук О. Г. Васьківська К. М. & Гаврилішин А. П. Земельне право Київ. 2021. 154 с.
11. Данілік Д. М. & Мельник Н. О. До питання про безоплатну приватизацію земель. *Аналітично-порівняльне правознавство* (1) Одеса. 2024. 322 с.
12. Долинська М. С. Принципи земельного права України Київ. 2022. 223 с.
13. Заєць О. І. Особливості сучасної судової практики щодо негативного захисту прав на земельні ділянки. *Аналітично-порівняльне правознавство* (4) Одеса. 2024. 264 с.
14. Захарчук Р. О. Право на чужу земельну ділянку: сервітут емфітевзис суперфіцій Харків. 2020. 155 с.

15. Коваленко Т. О. Право на земельну частку (пай) у системі прав на землю в Україні. Соціальне право (1) Київ. 2019. 56 с.
16. Кондратенко Д. Окремі питання обліку земель як правової категорії. Земельне право (3) Львів. 2020. 114 с.
17. Корнєєв Ю. В. Земельне право України: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури Київ. 2019. 87 с.
18. Костяшкін І. О. & Заверуха С. В. До питання безоплатного набуття права власності на землю юридичними особами. *Аналітично-порівняльне правознавство* (6) Одеса. 2024. 449 с.
19. Крицун Т. Р. & Корнєєв Ю. В. Особливості набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського та іншого призначення іноземними громадянами Київ. 2020. 55 с.
20. Кулинич П. Ф. Завершення земельної реформи в Україні: правові проблеми. *Вченою радою Інституту держави і права імені ВМ Корецького НАН України (протокол № 3 від 04 березня 2020 р.)* Київ. 2020. 232 с.
21. Кулинич П. Ф. Права на землю і володіння землею в земельному праві України. *Держава і право* Київ. 2022. 130 с.
22. Кулинич П. Ф. Цілі земельного права України. *Правова держава* (30) Київ. 2019. 238 с.
23. Лісова Т. В. Хомінець С. В. & Данілік Д. М. Правові проблеми при вчиненні реєстраційних дій в аспекті реєстрації прав на земельні ділянки Дніпро. 2022. 213 с.
24. Малініна К. Правова характеристика земельного сервітуту Київ. 2022. 124 с.
25. Мороз О. В. Генезис розвідку регулювання земельних правовідносин в Україні. *Молодий вчений Харків*. 2023. 135 с.
26. Найда Д. І. Правовий режим штучно створених земельних ділянок на землях водного фонду в Україні (Doctoral dissertation – Земельне право) Київ. 2020. 122 с.

27. Петрук Н. В. & Мельник В. О. Актуальні питання розвитку аграрного та земельного права: національний і міжнародний вимір Київ. 2022. 54 с.
28. Паспорт громади. Студенянська сільська рада. URL: <https://studenyanska-gromada.gov.ua/pasport-gromadi-01-41-37-27-04-2016>. (дата звернення: 08.05.2025).
29. Контакти. Студенянська сільська рада. URL: <https://studenyanska-gromada.gov.ua/feedback/>. (дата звернення: 08.05.2025).
30. Google Maps. Студенянська сільська рада. URL: <https://www.google.com/maps/place/Студенянська+сільська+рада>. (дата звернення: 08.05.2025).
31. Стратегія розвитку Студенянської ОТГ до 2027 року. URL: https://www.hromady.org/wp-content/uploads/2019/05/Стратегія_Студенянської_ОТГ.pdf. (дата звернення: 08.05.2025).
32. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. URL: <http://pzf.menr.gov.ua>. (дата звернення: 08.05.2025).
33. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>. (дата звернення: 08.05.2025).
34. Грунтовий покрив України в умовах воєнних дій: стан, виклики, заходи з відновлення: монографія / за заг. Ред. С. А. Балюка, А. В. Кучера, М. І. Ромащенко. Київ, 2024. URL: <https://agrovisnyk.com/books/978-966-540-612-9.pdf>.
35. Департамент екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації. (2023). Екологічний паспорт Вінницької області. Вінниця. URL: https://www.vin.gov.ua/images/UPRTER/oholoshennia/2023_%20Vinnitska_08.12.2023_F.pdf. (дата звернення: 08.05.2025).
36. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів, наказ МОЗ № 173 від 19.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96#Text>. (дата звернення: 08.05.2025).

37. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Національний звіт про викиди та перенесення забруднювачів, 2023. URL: https://mepr.gov.ua/na-krok-blyzhche-do-yevropejskyh-standativ-mindovkilliya-oprylyudnylo-pershyj-natsionalnyj-zvit-pro-vykydy-ta-perenesennya-zabrudnyuvachiv-za-2023-rik/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 08.05.2025).

38. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-20#Text>. (дата звернення: 08.05.2025).

39. Децентралізація: Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2024 рік. URL: <https://decentralization.ua/news/19387>. (дата звернення: 08.05.2025).

40. Децентралізація: Місцеві бюджети отримують належну їм частину акцизу з пального. URL: <https://decentralization.ua/news/15931>. (дата звернення: 08.05.2025).

41. Укрінформ. Після вилучення «військового» ПДФО місцеві бюджети отримали за 2024 рік більше коштів, ніж роком раніше. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3956658-pisla-vilucenna-vijskovogo-pdf-miscevi-budzeti-otrimali-za-2024-rik-bilse-kostiv-niz-rokom-ranise-op.html>. (дата звернення: 08.05.2025).

42. Державна податкова служба України. За перший квартал 2025 року надходження до місцевих бюджетів збільшилися на 18,2%. URL: <https://www.tax.gov.ua/media-tsentrv/novini/886899.html>. (дата звернення: 08.05.2025).